תגובה לפרק ביטוח לאומי בתזכיר חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת התקציב 2025) התשפ"ב – 2024

פתוח להערות הציבור עד ליום 12.11.24

מסמך זה מביא את הערות **מכון זולת לשוויון וזכויות אדם** לתזכיר שבכותרת, שעניינו העלאת שיעורי התשלום של חלק ניכר מהציבור בישראל לביטוח לאומי, במקביל להפחתה חדה בשיעור שיקבל המוסד לביטוח לאומי מהסכומים שישולמו על-ידי הציבור.

רקע

עצמאות המוסד לביטוח לאומי היא נשמת חייה של מדינת הרווחה הישראלית.

המוסד לביטוח לאומי הינו אחד היסודות החשובים של מדינת ישראל כמדינת רווחה. חוק הביטוח הלאומי נועד לנתק בין הזכויות הסוציאליות הבסיסיות של תושבי ישראל ממדיניות הנתונה לשינויים, מאינטרסים פוליטיים וממצוקות תקציביות, באמצעות יצירת קופה נפרדת מאוצר המדינה, לשם הבטחת השירותים הסוציאליים כאמור.

אולם מאז שנות ה-80 של המאה הקודמת, שוב ושוב מקצצים מעצמאות המוסד לביטוח לאומי, החל מהקפאת מס מעסיקים, דרך החזקת אג"ח מדינה של כספי הביטוח הלאומי על ידי המדינה ומינוי חשב מלווה של משרד האוצר. בהחלטה פוליטית משנת 1987 בוטל תשלום מס מעסיקים, והמדינה הייתה אמורה להעביר למוסד לביטוח לאומי את הכספים שעד אז היה על המעסיקים להעביר למוסד.

המוסד לביטוח לאומי פועל במקביל כגורם ביטוחי, המשלם קצבאות על בסיס תשלומים ומשמש כזרוע של המדינה להעברת תשלומי קצבאות שאינם מגובים בהכנסות וממומנים ישירות מתקציב המדינה. בלבול שירותים זה הקנה לאוצר את האפשרות להפוך את המוסד לביטוח לאומי לגוף שנדרש לקבל את מרותו של משרד האוצר, כדי לקבל את התקציבים הנדרשים לו לשם תפקוד תקין.

ההצעות המובאות בתזכיר שבכותרת משמען תוספת גבייה רגרסיבית, הפוגעת בעיקר בבעלי הכנסות נמוכות, ובעיקר הפחתה של שיעור העברות גבייה למוסד לביטוח לאומי שתהווה פגיעה אנושה באיתנות המוסד לביטוח לאומי. **המדובר בצעדים שיזרזו את הגעתו למצב של חדלות פירעון, שמשמעה ריסוק הביטחון הסוציאלי של תושבות ותושבי ישראל.**

הערות מכון זולת לסעיפי התזכיר

1. לס' 1(1)(א) ולס' 1(3) – "מדרגת גבייה מופחתת" – מדובר בצעד רגרסיבי שמטרתו להפחית את עדכון מדרגות השכר, לצורך גבייה בשיעור נמוך מבעלי הכנסות נמוכות. **אין כל הצדקה להוסיף מיסוי על בעלי הכנסות נמוכות.**

2. **לס' 1(2) בסעיף 32(א) – הפחתת הסכומים שיועברו למוסד לביטוח לאומי – סעיף זה משמעותו ריסוק המוסד לביטוח לאומי.** במקום ששיעורי הגבייה שיועברו למוסד לביטוח לאומי ילכו ויעלו, כפי שהיה בחוק, עד לשיעור של 61% משנת 2028 ואילך, מוצע להפחית באופן דרמטי את שיעור הגבייה שיועבר לביטוח לאומי, כך שבמקום 59.4% שהיו אמורים להיות מועברים בשנת 2025, יועברו 49.1% בלבד, ושיעור ההעברות ימשיך לרדת. מ-2028 ואילך מוצע שהשיעור יעמוד באופן קבוע על 46.38% במקום 61.38%, כפי שהיה אמור להיות עד לתיקון. **מאחר שהמוסד לביטוח לאומי מצוי כבר כעת בגירעון אקטוארי, משמעות התיקון כאמור היא שתוך שנים בודדות, המוסד לביטוח לאומי יגיע למצב של חדלות פירעון והמערכת הסוציאלית של תושבי ישראל תקרוס לחלוטין. מדובר בפגיעה אנושה בזכויותיהם הסוציאליות של כלל תושבי ישראל.**

3. **לס' 1(4), 1(5) – העלאת שיעורי התשלום למוסד לביטוח לאומי לעובדים ועצמאים – העלאת מס הכנסה היא צעד שפוגע בעיקר בבעלי הכנסות נמוכות ובינוניות,** באשר מס הכנסה נגבה רק עד שכר/הכנסה בגובה 49 אלף שקלים. מכאן עולה, כי מי ששכרו/הכנסתו גבוהים יותר לא ישלם את תוספת המס. **אם רוצים לגבות יותר מהציבור יש לעשות זאת באמצעות עדכון מס הכנסה, כך שבעלי הכנסות גבוהות ישלמו יותר ובעלי הכנסות נמוכות ובינוניות, אשר נדרשים להתמודד עם הקשיים הכלכליים הרבים בעת הזו, גם בגלל המלחמה, לא יישאו על גבם את רוב העול.**

הערות מכון זולת באשר לחסר בסעיפי התזכיר

על כל האמור לעיל, נבקש להוסיף כי הצעדים המתוארים לעיל יחריפו את אי השוויון המובנה בשיטת התשלום לביטוח לאומי כבר עתה. בעוד שהם מבקשים מרוב תושבי ישראל לשלם תוספת משמעותית לביטוח לאומי, אין כל שינוי בסכום שנדרשים לשלם "תלמידים", קרי מי שלומד ואינו עובד כלל. רוב הציבור האמור הוא ציבור גברים חרדים, אשר נדרשים לתשלום פעוט לביטוח לאומי של 29 שקלים בלבד. לפיכך מדובר בהגברת האפליה כלפי הציבור העובד במדינת ישראל ובהגברת הנטל הכלכלי על ציבור זה בלבד.

כתיבה וייעוץ משפטי: ד"ר יפעת סולל, עו"ד